

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 lutego 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Karska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Adam Redzik

Marek Sławomir Molczyk (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa P. Spółka Akcyjna

przeciwko A. K.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 11 lutego 2026 r.

skargi nadzwyczajnej Rzecznika Finansowego od wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Wejherowie z 25 października 2019 r., sygn. I C 1613/19,

- I. uchyła wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w Wejherowie z 25 października 2019 r. o sygn. I C 1613/19 w zakresie pkt I, III i IV oraz w tym zakresie przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania;**
- II. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego niesieniem skargi nadzwyczajnej.**

Adam Redzik

Elżbieta Karska

Marek Sławomir Molczyk

JW

UZASADNIENIE

W dniu 3 kwietnia 2018 r. została zawarta pomiędzy P. S.A. z siedzibą w B. jako pożyczkodawcą a A. K. zam. w K. jako pożyczkobiorcą umowa pożyczki gotówkowej nr [...] (dalej: „Umowa pożyczki”). Określała ona kwotę pożyczki w wysokości 9 000,- zł i przewidywała jej spłatę w okresie 48 miesięcy, oprocentowanie w wysokości 9.89 % rocznie, opłatę przygotowawczą w kwocie 129,- zł. prowizję w wysokości 7 571,- zł oraz kwotę 1 300,- zł z tytułu opłaty za produkt finansowy o nazwie „[...]”. Jako zabezpieczenie wierzytelności wynikającej z tej umowy został wystawiony przez A. K. weksel własny *in blanco* nie na zlecenie. Umowa ta została zawarta w ramach działalności gospodarczej P. S.A. na wzorcu ustalonym przez spółkę, bez jakiegokolwiek wpływu konsumenta na jego treść.

Pismem z 16 kwietnia 2019 r. P. S.A. wypowiedziała A. K. umowę pożyczki, poinformowała ją o wypełnieniu weksla *in blanco* oraz wezwała pod rygorem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego do wykupu tego weksla w terminie 30 dni. Jako przyczyna wypowiedzenia umowy pożyczki została wskazana okoliczność niespłacenia przez pożyczkobiorcę zobowiązań umownych zgodnie z ustalonym kalendarzem spłat do tej umowy.

W dniu 4 czerwca 2019 r. P. S.A. wniosła przeciwko A. K. pozew o wydanie nakazu zapłaty z weksla w kwocie 17 807,58 zł. Wraz z przedmiotowym pozvem zostały złożone w charakterze dowodów: oryginał weksla wraz z deklaracją wekslową oraz wypowiedzenie warunków umowy wraz z wezwaniem do zapłaty. Z treści weksla wynika, że pozwana zobowiązała się do zapłaty w dniu 16 maja 2019 r. kwoty wskazanej na wekslu, tj. 17 807,58 zł. W świetle zawartych w pozwie twierdzeń powoda o faktach, przedmiotowy weksel został wystawiony przez pozwaną na zabezpieczenie zwrotu całego zadłużenia z tytułu pożyczki udzielonej przez powoda pozwanej na mocy umowy pożyczki gotówkowej z dnia 3 kwietnia 2018 r. nr [...]. Zarządzeniem z dnia 28 czerwca 2019 r., sygn. akt I Nc 5608/19, Sąd Rejonowy w W. stwierdził brak podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i upominawczym.

Jak wynika z protokołu rozprawy, która miała miejsce w dniu 25 października 2019 r., na rozprawie, pomimo prawidłowego zawiadomienia, pozwana nie stawiała

się, ani nie wniosła o rozpoznanie sprawy pod jej nieobecność. Nie ustosunkowała się też do treści pozwu, wobec czego spełnione zostały przesłanki wydania wyroku zaocznego. Sąd Rejonowy w Wejherowie I Wydział Cywilny, wydał wyrok zaoczny w przedmiotowej sprawie w dniu 25 października 2019 r. o sygn. akt I C 1613/19, którym zasądzono od pozwanej A. K. na rzecz powoda kwotę 17.807,58 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 17 maja 2019 r. do dnia zapłaty (I) oraz kwotę 3 917 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (II). Wyrokowi nadano w pkt I rygor natychmiastowej wykonalności (IV). Pozwana nie wniosła sprzeciwu. Wyrok ten uprawomocnił się wobec pozwanej w dniu 15 listopada 2019 r., a wobec powoda z dniem 29 listopada 2019 r.

Pismem z dnia 15 czerwca 2020 r., sygn. akt KM [...], Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Wejherowie. zawiadomił A. K. o wszczęciu egzekucji należności wynikającej z wyroku Sądu Rejonowego w Wejherowie z dnia 25 października 2019 r., I C 1613/19 wraz z odsetkami oraz kosztami postępowania sądowego i postępowania egzekucyjnego. Jak wynika z treści księgi wieczystej nr [...], dla nieruchomości, którą zamieszkuje A. K., prowadzona była z tej nieruchomości egzekucja należności wynikającej z przedmiotowego wyroku. Postanowieniem z 29 lipca 2024 r. Sąd Rejonowy w Wejherowie wstrzymał wykonanie zaskarżonego wyroku do czasu zakończenia postępowania ze skargi nadzwyczajnej (k. 57)

Działając na podstawie art. 89 § 1 i 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2023, poz. 1093, 1532 i 1672; dalej: „u.SN”), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, Rzecznik Finansowy pismem z 3 kwietnia 2024 r. wniósł skargę nadzwyczajną od wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Wejherowie, I Wydziału Cywilnego z dnia 25 października 2019 r., sygn. akt I C 1613, zaskarżając ten wyrok w zakresie pkt I, III i IV rozstrzygnięcia. Zaskarżonemu wyrokowi na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN Rzecznik Finansowy zarzucił naruszenie zasad oraz wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. poz. 483, z 2001 r. poz., 319, z 2006 r., poz. 1471 oraz z 2009 r. poz. 946; dalej: „Konstytucja”), co miało istotny wpływ na wynik sprawy tj.:

1. określonej w art. 2 Konstytucji RP zasady zaufania obywatela do państwa w zw. z określoną w art. 7 Konstytucji zasadą praworządności poprzez przyjęcie za prawdziwe zawartych w pozwie twierdzeń powoda o okolicznościach faktycznych, pomimo iż ich prawdziwość budzi uzasadnione wątpliwości, a także całkowite pominięcie konstytucyjnych gwarancji ochrony konsumenta,
2. określonej w art. 76 Konstytucji RP zasady ochrony konsumenta, jako słabszej strony stosunków prywatnoprawnych z przedsiębiorcą, wymagającej ochrony przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, poprzez wydanie wyroku zaocznego zasądzającego roszczenie tylko na podstawie weksla własnego, niepełnego w chwili wystawienia, a następnie uzupełnionego przez powoda, bez zbadania treści stosunku podstawowego z którego wynikało zobowiązanie pozwanej, tj. umowy pożyczki,
3. określonej w art. 91 ust. 3 Konstytucji zasady pierwszeństwa prawa Unii Europejskiej przed normami prawa krajowego w sytuacjach kolizyjnych, poprzez nieuwzględnienie z urzędu zasad ochrony konsumenta określonych przepisami dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (DzU. UE. L. z 1993 r. Nr 95, str. 29 z późn. zm., dalej: dyrektywa 93/13), co doprowadziło do naruszenia obowiązku ochrony konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi,
4. określonej w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP zasady prawa do sprawiedliwego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd poprzez uznanie, że roszczenie skierowane przez powoda przeciwko pozwanej nie budzi wątpliwości i tym samym zachodzą podstawy do wydania wyroku zaocznego bez przeprowadzenia pogłębionej analizy dokumentów i zbadania, treści stosunku podstawowego z którego wynikało zobowiązanie pozwanej, tj. umowy pożyczki, co doprowadziło do naruszenia przez ten Sąd obowiązku sprawiedliwego załatwienia sprawy.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 u.SN, Rzecznik Finansowy zarzucił rażące naruszenie prawa, tj.:

1. art. 339 § 2 w zw. z art. 340 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 2023, poz. 1550, 1429, 1606, 1615, 1667 i 1860; dalej: „k.p.c.”) poprzez niewłaściwe zastosowanie, skutkujące wydaniem wyroku zaocznego w następstwie przyjęcia za prawdziwe zawartych w pozwie twierdzeń powoda o faktach, pomimo że ich prawdziwość budzi uzasadnione wątpliwości;
2. art. 232 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13 z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE L z 1993 Nr 95 z , s. 29; dalej: „dyrektywa 93/13”) oraz art. 29 ust. 1 *inprincípio* ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. 2023, poz. 1028, 1285, 1394 i 1723; dalej: „u.k.k.”) poprzez niedopuszczenie z urzędu dowodu istotnego dla poczynienia ustaleń faktycznych, tj. umowy gotówkowej nr [...] z dnia 3 kwietnia 2018 r.;
3. art. 385¹ oraz art. 385³ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. 2023, poz. 1610, 1615, 1890 i 1933; dalej: „k.c.”) poprzez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że przepisy te nie mają zastosowania w przypadku powództwa opartego na wekslu własnym, niezupełnym w chwili wystawienia, a następnie uzupełnionym przez powoda, pomimo że weksel ten został wystawiony w celu zabezpieczenia roszczenia wynikającego z umowy pożyczki, do której mają zastosowanie przepisy u.k.k., co skutkowało zaniechaniem zbadania z urzędu czy umowa ta nie zawiera niewiążących pozwaną klauzul niedozwolonych.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty Rzecznik Finansowy wniósł na podstawie art. 91 § 1 u.SN, o uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu Rejonowego w Wejherowie w zakresie pkt I, III i IV rozstrzygnięcia oraz w tym zakresie o przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania, a ponadto o rozpoznanie sprawy również pod nieobecność skarżącego.

W odpowiedzi powódki na skargę nadzwyczajną wniesiono o jej oddalenie w całości jako niezasadnej oraz o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

Zaskarżony wyrok nie zawiera uzasadnienia. Sąd Najwyższy,

po wpłynięciu skargi nadzwyczajnej, zwrócił się do Sądu Rejonowego w Wejherowie z wnioskiem o sporządzenie uzasadnienia, lecz w odpowiedzi wyjaśniono, że nie jest to możliwe ze względu na długotrwałą nieobecność sędziego, spowodowaną korzystaniem z uprawnień rodzicielskich.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga nadzwyczajna Rzecznika Finansowego zasługiwała na uwzględnienie.

Wprowadzenie do polskiego systemu prawnego instytucji kontroli nadzwyczajnej w art. 89-95 u.SN miało na celu zaradzenie podnoszonym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego ograniczeniom skargi konstytucyjnej, która nie pozwalała na adekwatną reakcję względem orzeczeń sądów powszechnych lub wojskowych, które wprawdzie zapadały z naruszeniem zasad konstytucyjnych, jednak w oparciu o przepisy, którym nie można było czynić zarzutu niekonstytucyjności (zob. sygnalizacja pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego dokonana z 12 marca 2003 r., S 1/03, OTK ZU 2003, nr 3, poz. 24). Skarga nadzwyczajna została wprowadzona celem zaradzenia temu deficytowi nadzwyczajnych środków zaskarżenia pozwalających na eliminację rażąco wadliwych orzeczeń z poszanowaniem prawa do sądu (zob. wyrok pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego z 19 lutego 2003 r., P 11/02, pkt 5) afirmując w ten sposób zasadę demokratycznego państwa prawa urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Realizując te założenia, skarga nadzwyczajna nie stanowi instrumentu ponownej kontroli instancyjnej (trzeciej instancji – gdy nie ma możliwości złożenia skargi kasacyjnej lub czwartej – gdy skarga kasacyjna nie została uwzględniona), ale instrument skonkretyzowanej kontroli konstytucyjności aktów jurysdykcyjnych, zaś jej zgodność z międzynarodowymi standardami ochrony praw człowieka była już kilkakrotnie wyjaśniana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 1 6; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 1-5; z 28 września 2021 r., I NSNc 107/21).

Skarga nadzwyczajna może zostać wniesiona jedynie wówczas, gdy jest

to konieczne dla zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych i wojskowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 *in principio* u.SN) i to tylko w sytuacji, gdy można ją oprzeć na przynajmniej jednej z trzech podstaw, określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Sąd Najwyższy zwracał uwagę, że połączenie ogólnej przesłanki funkcjonalnej ze szczegółowymi podstawami skargi nadzwyczajnej sformułowaniem „o ile”, jednoznacznie wskazuje na konieczność jednoczesnego zaistnienia przesłanki funkcjonalnej i którejś (przynajmniej jednej) z jej szczegółowych podstaw wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 czerwca 2020 r., I NSNc 48/19). Jednocześnie, wzajemna relacja, zachodząca między przesłanką funkcjonalną i przesłankami szczegółowymi wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny zaistnienia podstaw szczegółowych, a następnie dopiero dokonać oceny tego, czy ziszcza się również przesłanka funkcjonalna (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 2; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 10).

Na podmiocie inicjującym kontrolę nadzwyczajną prawomocnego orzeczenia ciąży obowiązek przytoczenia i uzasadnienia podstaw wniesienia skargi nadzwyczajnej (art. 95 pkt 1 u.SN w zw. z art. 398⁴ § 1 k.p.c.). Oznacza to konieczność wskazania i uzasadnienia nie tylko którejś spośród szczegółowych podstaw skargi (art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN), ale następnie również wykazania, w kontekście realiów konkretnej sprawy, zaistnienia przesłanki funkcjonalnej (art. 89 § 1 *principium* u.SN), czyli wyjaśnienia, z czego wynika konieczność zapewnienia zgodności z zasadą konstytucyjną wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP. O ile jednak ocena spełnienia przesłanek szczegółowych sprowadza się, w dużym uproszczeniu, do dokonania subsumpcji, o tyle dokonując oceny ziszczenia się przesłanki funkcjonalnej, czyli oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z art. 2 Konstytucji RP, kluczowe staje się ważenie konstytucyjnych wartości (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 21 kwietnia 2021 r., I NSNc 89/20).

Również z tego względu, przy odpowiednim stosowaniu art. 398¹³ § 1 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN, przewidującego związanie sądu podstawami skargi,

uwzględnić należy specyfikę przesłanki funkcjonalnej skargi nadzwyczajnej. Konieczność zapewnienia zgodności z art. 2 Konstytucji RP wymaga wzięcia pod uwagę sformułowanych w orzecznictwie i doktrynie zasad konkretyzujących tę normę ustrojową. Sąd Najwyższy nie może jednak abstrahować od całokształtu zasady wyrażonej w tym przepisie Konstytucji RP, nawet jeśli ten nie wyeksplikował z należytą dokładnością, istotnych dla sprawy aspektów zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

Rzecznik Finansowy jest uprawniony do wniesienia skargi nadzwyczajnej od wyroku Sądu Rejonowego w Wejherowie z dnia 25 października 2019 r. o sygn. akt I C 1613/19 w zakresie, w jakim wyrok ten godzi w interesy A. K., tj. w zakresie pkt I, III i IV rozstrzygnięcia, bowiem został wydany na podstawie weksla *in blanco* nie na zlecenie, który został wystawiony przez pozwaną jako zabezpieczenie wierzytelności wynikającej z umowy pożyczki gotówkowej nr [...] z dnia 3 kwietnia 2018 r., zawartej pomiędzy P. S.A. jako pożyczkodawcą a A. K. jako pożyczkobiorcą. Udzielenie przedmiotowej pożyczki nastąpiło w zakresie działalności gospodarczej P. S.A. Oznacza to, że postępowanie sądowe dotyczyło roszczenia podmiotu rynku finansowego w rozumieniu art. 2 pkt 3 lit. h u.RF w stosunku do klienta podmiotu rynku finansowego w rozumieniu art. 2 pkt 1 lit. d u.RF.

Przechodząc do *meritum* sprawy, w pierwszej kolejności trzeba wskazać, że powód działał jako przedsiębiorca a pozwana działała jako konsument w rozumieniu art. 76 Konstytucji, a to oznacza, że korzysta ze szczególnej ochrony gwarantowanej konsumentom. Skoro w niniejszej sprawie pozwanej przysługuje status konsumenta, to na mocy art. 76 w zw. z art. 8 ust 2 Konstytucji, Sąd Rejonowy w Wejherowie w ramach spornego postępowania zobowiązany był zapewnić jej ochronę, jako słabszej stronie stosunku prawnego i to nawet pomimo jej biernej postawy. Obowiązek ten, w okolicznościach niniejszej sprawy, w oczywisty sposób wiązał się z powinnością podjęcia z urzędu odpowiednich działań mających na celu dokonanie analizy potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umowy pożyczki. W tym stanie rzeczy Sąd Rejonowy w Wejherowie wydając wyrok zaoczny będący przedmiotem niniejszej skargi naruszył wynikającą z art. 76 Konstytucji zasadę

ochrony konsumentów poprzez niezapewnienie pozwanej właściwej ochrony przed nieuczciwymi praktykami.

W niniejszej sprawie Skarżący zarzuca w istocie, że Sąd Rejonowy, wydając zaskarżony wyrok zaoczny w nienależyty sposób uwzględnił zasady ochrony konsumenta, przez co dopuścił się naruszenia wyartykułowanych w skardze nadzwyczajnej przepisów materialnych i proceduralnych z uwagi na zaniechanie badania z urzędu prawidłowości stosunku podstawowego przez pryzmat zgodności z ustawą, zasadami współżycia społecznego lub wystąpienia w nim postanowień abuzywnych. W ocenie Skarżącego sąd *meriti* zobowiązany był ustalić czy dochodzone roszczenie jest zasadne, a także to, czy nie doszło do naruszenia przepisów chroniących pozwaną jako konsumentkę przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi.

Za zasadny należy uznać zarzut rażącego naruszenia prawa materialnego tj. art. 385¹ § 1 i § 3 w zw. z art. 22¹ k.c. Analiza akt sprawy prowadzi do wniosku, że pozwana występuje w charakterze konsumenta (art. 22¹ k.c.), a źródłem spornego postępowania wywołanego dochodzeniem zobowiązania wekslowego jest stosunek podstawowy w postaci umowy pożyczki, która podlega regulacjom ustawy o kredycie konsumenckim.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Przepis ten został wprowadzony do k.c. w wyniku implementacji postanowień Dyrektywy 93/13. Należy zaznaczyć, że z uwagi na to, że kształt polskiego prawa konsumenckiego jest w zasadniczej mierze efektem implementowania uregulowań prawa unijnego, konieczne jest dokonywanie oceny zachowania standardów ochrony konsumentów także przez pryzmat zasad i wymagań prawa europejskiego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 15 grudnia 2021 r., I NSNc 147/21, pkt 10; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 14; z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 10).

Artykuł 385¹ § 1 k.c. ma charakter ochronny dla konsumenta, czego wyrazem

jest wynikająca z treści tego artykułu sankcja bezskuteczności nieuzgodnionej indywidualnie klauzuli, kształtującej jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Taki charakter ochronny mają także przepisy przywołanej dyrektywy 93/13. Z orzecznictwa TSUE wynika, że prawo europejskie kształtuje wyraźną powinność przeprowadzania kontroli treści umów zawieranych z konsumentami (por. postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 28 listopada 2018 r., C-632/17, PKO BP S.A. przeciwko Jackowi Michalskiemu). W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się także, że obowiązek oceny nieuczciwego charakteru warunków umowy spoczywa na organach wymiaru sprawiedliwości (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 kwietnia 2016 r., *Radlinge i Radlingerová*, C-377/14). Sądy krajowe z urzędu weryfikują czy postanowienia umowne mają nieuczciwy charakter, stosując przy tym przepisy proceduralne w taki sposób, aby zapewnić konsumentowi skuteczną ochronę (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 30 maja 2013 r., *Jörös*, C-397/11). Z obowiązku tego nie zwalnia sądu brak aktywności po stronie konsumenta (wyrok z 14 czerwca 2012 r., *Banco Español de Crédito SA*, C-618/10). Sąd powinien poinformować konsumenta, że postanowienie umowne jest niedozwolone, nie można jednak uznać go za niewiążące, jeżeli konsument powoła się na to postanowienie umowne (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 lutego 2013 r., *Banif Plus Bank Zrt.*, C-472/11).

Stanowisko takie znalazło także potwierdzenie w judykaturze Sądu Najwyższego. Wskazuje się bowiem, że w każdym przypadku, w którym sąd rozpoznaje sprawę dotyczącą skierowanego przeciwko konsumentowi roszczenia wynikającego z umowy zawartej przez niego z przedsiębiorcą, ma on obowiązek zbadać treść tej umowy, aby ocenić, w jakim zakresie konsument jest związany postanowieniami takiej umowy, a zatem w konsekwencji czy dochodzone roszczenie zasługuje na uwzględnienie, a jeśli tak, to w jakim zakresie (wyrok Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2022 r., I NSNc 646/21).

W przedmiotowej sprawie powództwo oparte zostało na wekslu. Przedmiotem powództwa opartego na wekslu nie jest stosunek podstawowy (co do którego w przedmiotowej sprawie podnoszone są zarzuty rażącego naruszenia przepisów prawa materialnego), lecz zobowiązanie wekslowe. W orzecznictwie Sądu

Najwyższego utrwalony jest jednak pogląd, iż zarzuty oparte na stosunku podstawowym mogą służyć obronie pozwanego (zob. uchwały Sądu Najwyższego z 25 listopada 1963 r., III CO 56/63; z 7 stycznia 1967 r., III CZP 19/66; z 24 stycznia 1972 r., III PZP 17/70; postanowienia Sądu Najwyższego: z 21 lipca 2017 r., I CSK 717/16; z 29 października 2020 r., V CSK 575/18). Zarówno w judykaturze, jak i w doktrynie zauważa się, że jeżeli posiadaczem weksla jest remitent, przysługują mu dwa roszczenia: ze stosunku podstawowego oraz z weksla. W tym zakresie podkreślić należy, że wierzyciel może tylko raz uzyskać zaspokojenie. Sąd Najwyższy w wyroku z 1 grudnia 2021 r., I NSNc 535/21, jednoznacznie podkreśla, że „wręczając i przyjmując weksel strony obejmują bowiem swoją wolą jego funkcję zabezpieczającą, z której wynika, że inkorporowana w nim wierzytelność ma ułatwić zaspokojenie wierzyciela w ramach stosunku podstawowego”. W orzecznictwie jednoznacznie wskazuje się także, że wygaśnięcie stosunku podstawowego uniemożliwia dochodzenie wierzytelności wekslowej (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 20 czerwca 2008 r., IV CSK 65/08; z 28 kwietnia 2016 r., V CSK 519/15; z 21 lipca 2017 r., I CSK 717/16) oraz że bezpodstawność roszczenia cywilnoprawnego pociąga za sobą bezpodstawność roszczenia opartego na wekslu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 14 marca 1997 r., I CKN 48/97). Nie można pominąć tego, że w judykaturze Sądu Najwyższego zaznacza się, iż w tym ujęciu można mówić o swego rodzaju priorytecie stosunku podstawowego wobec stosunku wynikającego z weksla (zob. uchwała połączonych izb Izby Cywilnej i Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 24 kwietnia 1972 r., III PP 17/70 oraz wyroki: z 14 marca 1997 r., I CKN 48/97; z 31 maja 2001 r., V CKN 264/00; z 6 października 2004 r., I CK 156/04; z 9 grudnia 2004 r., II CK 170/04; z 14 listopada 2006 r., II CSK 205/06; z 28 kwietnia 2016 r., V CSK 519/15).

W postępowaniu toczącym się przeciwko konsumentowi na podstawie weksla wystawionego *in blanco*, uzależnienie możliwości badania treści konsumenckiego stosunku podstawowego od wniesienia zarzutów, wobec prawnych i finansowych uwarunkowań tej czynności procesowej przy obecnym kształcie przepisów k.p.c., czyniłoby skorzystanie z ochrony prawnej konsumenta, zapewnionej mu przez prawo unijne, nadmiernie utrudnionym i nie realizowałoby celu prawa konsumenckiego, jakim jest realne wyrównanie pozycji stron umowy konsumenckiej. Akceptacja

takiego stanowiska w praktyce prowadziłyby do stworzenia możliwości wykorzystywania instytucji weksla *in blanco* jako instrumentu, w oparciu o który można byłoby skutecznie obchodzić przepisy chroniące konsumenta (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 1 grudnia 2021 r., I NSNc 535/21). Sąd Najwyższy rozszerzył nawet obowiązek zbadania stosunku podstawowego, w wyniku którego doszło do zaciągnięcia zobowiązania przez konsumenta jako poręczyciela wekslowego pod kątem abuzywności klauzul umownych, także w przypadku gdy weksel stanowi zabezpieczenie wierzytelności wynikającej z umowy zawieranej pomiędzy przedsiębiorcami, gdy wystawcą weksla jest przedsiębiorca, a poręczycielem konsument (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 22 października 2020 r., I CSK 238/19).

W przypadku zatem gdy dochodzone pozwem roszczenie wynika z weksla *in blanco*, stanowiącego zabezpieczenie wierzytelności wynikającej z umowy zawartej pomiędzy konsumentem, a przedsiębiorcą, zapewnienie ochrony określonej w Dyrektywie 93/13 wymaga, aby sąd rozpoznał sprawę przy uwzględnieniu treści stosunku podstawowego. Podkreśla się to także wyraźnie w orzecznictwie TSUE. W wyroku z 7 listopada 2019 r., C-419/18 i 483/18, wyraźnie wskazano, że „artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48 należy interpretować w ten sposób, że w wypadku gdy w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym sąd krajowy ma poważne wątpliwości co do zasadności roszczenia opartego na wekslu własnym, który służy zabezpieczeniu wierzytelności wynikającej z umowy kredytu konsumenckiego, oraz gdy ten weksel własny początkowo został wystawiony przez wystawcę jako weksel *in blanco*, a następnie uzupełniony przez remitenta, sąd ten powinien z urzędu zbadać, czy postanowienia uzgodnione między stronami mają nieuczciwy charakter, i w tym zakresie może zażądać od przedsiębiorcy przedstawienia pisemnego zapisu tych postanowień, tak aby móc zapewnić poszanowanie praw konsumentów wynikających z tych dyrektyw”.

Sąd Rejonowy był zatem zobowiązany z urzędu dokonać oceny abuzywności postanowień umowy pożyczki stanowiącej podstawę stosunku podstawowego pomiędzy powodem a pozwaną, co wymagało skierowania sprawy do postępowania zwykłego. Sąd Najwyższy wyraźnie zatem podkreśla, że przyczyną uchylenia

zaskarżonego wyroku jest brak zbadania w toku postępowania postanowień umownych oraz wydanie w sprawie wyroku zaocznego. Okoliczności wydania rozstrzygnięcia, zgromadzony w sprawie materiał dowodowy oraz tryb procedowania jednoznacznie wskazują, że sąd *meriti* nie zbadał treści stosunku podstawowego łączącego strony. Sąd Rejonowy powinien ocenić wszelkie okoliczności związane z zawarciem ocenianej umowy pożyczki, jednoznaczności i precyzyjności użytych w niej sformułowań, także z punktu widzenia prostoty użytego języka. Zasady postępowania sądu w takich przypadkach w sposób niezwykle precyzyjny zdefiniowane zostały w aktach prawnych i wyjaśnione w orzecznictwie sądów krajowych i TSUE. W każdym przypadku – nawet w sytuacji bezczynności strony, sąd ma obowiązek przestrzegać standardów ochrony konsumentów.

W konsekwencji powyższego, za zasadny należy uznać zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP. Zgodnie z tym przepisem władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa. Sąd Najwyższy uznaje w swoim orzecznictwie powołany przepis ustawy Konstytucji RP za dopuszczalny wzorzec kontroli orzeczeń na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN (wyrok Sądu Najwyższego z 23 marca 2022 r., I NSNc 503/21 i powołane w nim wcześniejsze orzecznictwo).

W świetle brzmienia art. 76 Konstytucji RP przyjąć należy, że przepis ten wyraża konstytucyjną zasadę, która zobowiązuje organy państwa do podejmowania działań w celu ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 13 września 2011 r., K 8/09; z 11 lipca 2011 r., P 1/10; z 2 grudnia 2008 r., K 37/07; z 17 maja 2006 r., K 33/05; z 13 września 2005 r., K 38/04; z 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; z 26 września 2000 r., P 11/99; z 12 stycznia 2000 r., P 11/98; z 10 października 2000 r., P 8/99). Podkreślić przy tym należy, że o nadaniu konstytucyjnej rangi ochronie praw konsumentów w art. 76 Konstytucji RP przesądziło uznanie, że „konsument jest słabszą stroną stosunku prawnego i z tej racji wymaga ochrony, a więc pewnych uprawnień, które doprowadziłyby do przynajmniej względnego zrównania pozycji kontrahentów” (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 lipca 2011 r., P 1/10, OTK-A 2011, nr 6, poz. 53 pkt III. 2.4.; zob. także wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 września 2011 r., K

8/09). Jednocześnie jednak nie można tracić z pola widzenia tego, że celem tej ochrony jest nie tyle faworyzowanie konsumentów, co tworzenie rozwiązań prawnych, które pozwalają urzeczywistnić zasadę równorzędności stron stosunków cywilnoprawnych (szerzej zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 11 lipca 2011 r., P 1/10; z 15 marca 2011 r., P 7/09 i powołane tam orzecznictwo dotyczące art. 76 Konstytucji RP).

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zaznacza się także, że art. 76 Konstytucji RP wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą władzę publiczną – w tym również sądy powszechne – do podejmowania działań mających na celu ochronę konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Przepis ten powinien być uwzględniany zarówno przez ustawodawcę na etapie stanowienia prawa, jak i przez sądy powszechne, w procesie jego stosowania i dokonywania jego wykładni (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; 13 września 2005 r., K 38/04; 17 maja 2006 r., K 33/05; 13 września 2011 r., K 8/09). Także w ugruntowanej judykaturze Sądu Najwyższego wyraźnie wskazuje się na obowiązek uwzględniania tego przepisu przez sądy przy interpretacji i stosowaniu prawa (wyroki Sądu Najwyższego z: 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 5 października 2021 r., I NSNc 366/21; 27 października 2021 r., I NSNc 180/21).

Uzupełniając wskazać trzeba, że umowa, będąca źródłem stosunku podstawowego, została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umownego. Doświadczenie życiowe i istota narzędzia jakim jest wzorzec umowny jednoznacznie wskazuje, że w takiej sytuacji co do zasady – swoboda konsumenta – ogranicza się do możliwości odstąpienia od zawarcia takiej umowy. Tym bardziej przypomnieć należy, na co zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w wyroku z 6 lipca 2022 r., I NSNc 378/21, że „ocena abuzywności konkretnych postanowień kontraktowych zawsze należy do zakresu kognicji sądu *meriti*, z uwzględnieniem konkretnej umowy zawartej przez strony oraz całokształtu okoliczności danej sprawy”. Stąd zasadne było, w ocenie Sądu Najwyższego, skierowanie sprawy na rozprawę.

Mając na uwadze całość powyższej argumentacji, w ocenie Sądu Najwyższego, w niniejszej sprawie uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Zdefiniowana w

art. 89 § 1 u.SN przesłanka ogólna skargi nadzwyczajnej jednoznacznie nawiązuje do art. 2 Konstytucji RP, co czyni koniecznym dokonywanie jej wykładni przy wykorzystaniu orzecznictwa i doktryny traktujących o tej konstytucyjnej zasadzie (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2022 r., I NSNc 205/21). Artykuł 2 Konstytucji RP stanowi, że Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej. W orzecznictwie Sądu Najwyższego z art. 2 Konstytucji RP wywodzi się także liczne szczegółowe zasady pochodne, takie jak: zasada sprawiedliwości proceduralnej, zasada ochrony zaufania obywatela do państwa, zasada ochrony praw słuszenie nabytych, zasada ochrony interesów w toku, zasada niedziałania prawa wstecz, zasada *ne bis in idem* czy zakaz nadmiernej ingerencji (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 8 marca 2022 r., I NSNc 22/21).

W badanej sprawie doszło do zagrożenia bezpieczeństwa konsumenta, które to bezpieczeństwo *expressis verbis* podlega ochronie władz publicznych na podstawie art. 76 Konstytucji RP. W judykaturze Sądu Najwyższego zauważa się, że bezpieczeństwo w rozumieniu art. 76 Konstytucji RP obejmuje także bezpieczeństwo prawne (wyrok Sądu Najwyższego z 6 lipca 2022 r., I NSNc 378/21). W wyroku Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19, wyjaśniono obszernie, że: jedną z zasad wywodzonych z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) jest zasada zaufania obywatela do państwa. Zasada ta wiąże się z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Wyraża się ona m.in. w takim stosowaniu prawa by nie stawało się ono swoistą pułapką dla obywatela i aby mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, iż nie naraża się na prawne skutki, których nie mógł przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, iż jego działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem będą także w przyszłości uznawane przez porządek prawny (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 7 lutego 2001 r., K 27/00). W wyroku z 14 czerwca 2000 r., P 3/00, Trybunał Konstytucyjny wyraźnie wskazał, że bezpieczeństwo prawne jednostki związane z pewnością prawa umożliwia przewidywalność działań organów państwa oraz prognozowanie działań własnych. Jedną ze składowych zasady demokratycznego państwa prawnego jest zasada zaufania obywatela do państwa, wyrażająca się również w możliwości oczekiwania przez obywatela, aby organy państwa prawidłowo stosowały

obowiązujące przepisy prawa, skoro zgodnie z art. 7 Konstytucji RP organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 47/19).

Stwierdzenie zaistnienia przesłanki ogólnej oraz naruszenia art. 76 Konstytucji RP było wystarczające do uwzględnienia skargi nadzwyczajnej, uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Rejonowy w Wejherowie Sąd Rejonowy, ponownie rozpoznając sprawę, powinien wykonać ciążący na nim *ex lege* obowiązek oceny legalności zawartej umowy pożyczki i skuteczności jej poszczególnych postanowień. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy w Wejherowie powinien przeanalizować wszystkie okoliczności zawarcia spornej umowy, mając na względzie wymagania ochrony konsumenckiej.

Wobec powyższego, postanowiono jak w sentencji. Rozstrzygnięcie o kosztach w postępowaniu przed Sądem Najwyższym uzasadnione jest treścią stosowanego odpowiednio do postępowania w sprawie ze skargi nadzwyczajnej art. 398¹⁸ k.p.c., zgodnie z którym koszty procesu podlegają wzajemnemu zniesieniu, co oznacza, że każda ze stron ponosi koszty związane z jej udziałem w postępowaniu.

JW

[r.g.]